Ч. 259. Львів, середа дня 18. листопада (1. грудня) 1909. Річник XIII.

Передплата
на »РУСЛАНА« виносить:
з Австриї:
на цілий рік . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . 5 кор.
на місяць . . 1·70 кор.
За границею:
на цілий рік: зі щоденною висилкою 7 долярів, або 12 рублїв: з висилкою двічи в тижни $5^1/_2$ доляра, або 10 рублів; з висилкою що суботи $4^1/_2$ доляра, або 9 рублїв.
Поодиноке число по 10 сот.

РУСЛАН

»Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.« — З Руслановых псальмів М. Шашкевича

Виходить у Львові що дня крім неділь руских сьвят о $5^1/_2$ год. по полудни,
Редакция, адміністрация експедиция »Руслана« при **ул. Оссолїньских ч. 11. (партера) (фронт від ул. уТхої).** Експедиция місцева в Агенциї Соколовского і пасажі Гавсмана.
Рукописи звертає ся лише на попереднє застережене. —
Рекламациї неопечатані є вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по цїні 20 с. від стрічки, а в „Надісланім“ 40 іч від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки

Парляментарні вигляди.

— —

(×) Ухвалене майже однодушно на останнім засїданю посольскої палати внесене п. Щ т е л ь ц л я, котрому ми присьвятили вступну статю в недїльнім числї, розяснило троха парляментарні вигляди. По безконечних пересправах між представниками парляментарних сторонництв і правительством відсунена гроза стану ex lex, а є надія, що посольска палата отямить ся і поверне до правильної законодатної роботи та полагодить не один хосенний начерк закона (досить згадити про суспільну обезпеку), чого широкі верстви народні так жадібно вижадають. Тимто недїльні часописи віденьскі переповнені признанями для парлям. сторонництв задля їх умірковання. Особливо великі похвали дістали ся Німцям за їх податливість, що не обставали конечно за відісланєм язикових предлог для Чех до комісиї. Але побіч того висловлюють також признанє Чехам, котрі своїм наглим внесенєм виступили проти язикових законів чотирох німецких соймів, а взяли назад се внесенє і мимо свого автономічного становища голосували за вибором національної комісиї.

Але сего дняві второк, коли відбуває ся засїданє палати, побачимо поглядно, як справа розвине ся дальше в практиці. Коли так майже однодушно в пятницю всї порозуміли ся і усунули наглі внесеня та згодили ся на відому вже формулку посла Ш т е л ь ц л я, то послїдовно не повинні би всї ті сторонництва, що голосували за сею формулкою, дальше піддержувати наглих внесень, а палата повинна би перейти до розправи над дневним порядком, на котрого першім місци стоїть буджетова провізория. Повинна би також палата приступити до вибору комісиї ухваленої по мисли внесеня п. Штельцля, що імовірно послїдує в середу.

Огут дальше виринають поважні сумнїви, чи згадана комісия зможе сповнити призначену їй задачу, чи не настануть там засадничі спори, о котрі може вся справа розбити ся. Як звіщають віденьскі часописи, Німцї мають намір внесені правительством язикові предлоги і що до окружного подїлу Чех, хоч троха в зміненім видї, предложити яко самостійне внесенє. Зміни в тих правительственних предлогах мають бути пороблені на основі критики заводових знавців ческо-німецких відносин. Тодї покаже ся, чи чеcкі посли допустять до розправи над сим самостійним внесенєм німецким, дальше сягаючим, як правительственні предлоги, котрих першого читаня они не хотїли допустити. Може отже так стати ся, що національна комісия буде вибрана, але там не буде можлива яканебудь робота. Буде се зависиме з одного боку від того, які зміни зроблять Німцї в правит. предлогах, а з другого боку від Чехів, яке они займуть супроти того становище.

Але такі перепони можуть виступити ще і з иншого боку. Можна припускати, що укр. руский клюб, хоч взяв назад своі наглі внесеня язикові, в котрих висловлене домаганє виданя державного закона для всїх країв коронних, поновить таке внесенє в комісиї, а тим самим устріне ся з автономічними перепонами Чехів і Поляків. Все те приневолює нас, не віддавати ся великим надіям, щоби з тої комісиї міг вийти який практичний і реальний вислїд. Ухваленє внесеня п. Штельцля має поки що лише се значінє, що буджетовій провізориї иромощено дорогу до першого читаня.

Инша знов річ, чи ще не виринуть такі перепони, котрі ударемнилиб ухвалене будж. провізориї. Пiсля першого читаня будж. провізориї має бути уложена проґрама роботи, а тут розходить ся передовсїм о те, щоби Чехи і Німцї що до того порозуміли ся. Німцї будуть домагати ся національного розєму, котрий мав би їх обезпечити проти ческого наїзду, як они звичайно висловлюють ся. Самі предлоги, які мали би бути в зимовій сесиї ухвалені, як про пролуку Босни, про торгово політичну повновласть, про континґент горівчаний, про місцеві зелїзниці, про меліорацийний фонд, не насувають неодилимих перепон.

Алеж насуває ся питанє, чи Слав. Єднота не виступить з домаганями обнови мінїстерства і зміни системи, чого так настійчиво перед тим домагала ся? Німцї і без сумніву польске коло будуть обставати за тим, що поки не уложена проґрама позитичної роботи і поки нема поруки, що та проґрама буде виконана, не можна навіть переcправляти про обнову мінїстерства. Колиж Слав. Єднота буде в тім бачити певного рода розчарованє своїх надій, можна побоювати ся, що затарусує знов наглими внесенями друге і трете читанє буджет. провізориї. Від Німцїв буде також залежати, чи они покажуть ся настілько уступчивими в своїх домаганях, щоби могло між ними а Чехами дійти до справдешнього порозуміня. Тепер якраз положенє витворило ся таке, що обидва спорячі табори повинні би виявити до певної міри умірковане, щоби довести до тривкого порозуміня, інакше все, що доси в тім напрямі зроблено, теперішне зближенє всїх парляментарних сторонництв може розбити ся і довести до нового розєднаня і боротьби. Тимто успіху останнього засїданя не можна перецінювати, бо недалека будучина виявить справдешню єго вартість.

Огляд часописий.

— —

(Грузиньска часопись про обрусительну систему в школї. Київске „Село“ про начерк закона україньских депутатів і в справі україньской мови в народн. школї. Як селяньство на Україні відносить ся до письменьства на рідній мові?)

(Конець).

IV.

Подавши до відома читачів деякі, виразнїйші листи прохачів книжок, я не хочу загромаджувати свого оповіданя ще й иншими, бо яскравійші з них вже визначено. Прохають книжок селяни, салдати, ученики низших шкіл, сільскі учителї, засланцї, переселенцї на Сибір і ин. Знов таки спитаюсь: хто їх штовхає до того, і як они довідують ся про ті україньскі інституциї, до котрих звертають ся? Штовхає їх згага до читаня книжок на рідній мові, а взнають про інституциї, почасти, тим інтересним способом, через якихсь прохожих людий, як описано в першому листї, а то й иншими способами. Один прохач розказує таке: „Ішов раз наш селянин до нашого повітового города; аж наганяють єго люди незнакомі і кажуть: „сїдай дядьку, підвеземо“. Він сїв і питає: звідки ви люди добрі? а они кажуть: з далека. Та всеж таки з відки? питає наш селянин. Аж з Лу пина дядьку, каже один. А що там чути? — „Стара біда товчеця“ кажуть чужі люди. Коли аж один з чужих людей витягає табакерку і робить цигарку; зробив, закурив, тай каже: суньтесь дядьку ближче, я вам важну штуку скажу. Кажіть, сказав наш селянин. Се ось що: був я у Києві і чув, що в Київі є товариство Просьвіта; приїхав до дому й розказав своїм лушинцям. Зараз мої лушинцї ідуть до учителя і просять єго написать письмо в товариство Просьвіта. Він написав і післав у Київ. Незабаром приходять на моє імя книжки україньскою мовою писані*). І ми дуже раді тому. Совітую і Вам написать. Приходить наш селянин тай розказав що з ним було; ми взяли і собі попросили книжок, за котрі дуже вам дякуємо“. Чи справдї була така сустріч автора сего листу, чи він вигадав її, аби було чим мотивувати своє прохане — в усякім разї цїкаво, що се вже другий прохач розказує про таку зустріч.

Мимоволї пригадуєть ся менї, в порівнаню з вище наведеними фактами, де що з житя харківского „общества грамотности“: при сьому „обществѣ“ був (та й тепер є) „издательскій комитетъ“, котрий видавав дуже гарні і надзвичайно дешеві (по $1^1/_2$, 2, 3 коп.) книжки на рускій мові в великому числї: десятки тисяч примірників одної назви, а підчас ювілеїв значних письменників — по 200 і 300 тисяч. Сей комітет вславив ся на всю Росию, до него звертали ся за книжками усї земства, книгарі, шкільні інституциї і приватні люди — широко велась торговля. Однак, значнїйша частина книжок (иноді до $^8/_{10}$) розходилась не на Україні, а на Московщинї, бо хоч україньскі земства і инші інституциї теж охоче забирали їх, але продавали їх мало, бо попиту не було. Інтелїґентні ширителї народної лїтератури скаржились, що навіть і за дурно люди не охотились на сї книжки. Я не памятаю, на протязї 10 лїт (коли я брав участь в сьому комітетї), щоб до него звертались з проханями книжок селяни, або инших катеґорий Українцї з нижчих верств народа, по власній ініциятиві і бажаню. Того не було, хоч комітет був добре відомий скрізь, і охоче посилав книжки безплатно тим, хто прохав їх.

Порівнайте, панове, таке становище серед місцевого люда харківского „общества грамотности“, багато на гроші і на значних діячів в ньому з нашими „Просьвітами“, які ледве животїють, і инший раз мусять удавати себе, наче їх нема на сьвітї, а між тим — народ їх знає такими, що они „помагають в нуждах народних“, по виразу з одного листа, і звертаєть ся до них во власному почину з проханєм „нагодувати душу“... хиба се не яскраві факти ?! Колиб же сї просьвітні інституциї могли жити нормальним житєм — якими популярними они сталиб серед нашого народа, скільки добра єму они моглиб зробити, скільки темряви народної они знищилиб!.. Але, на превеликий жаль і сором нам, „Просьвіти“ занепадають не через одні внїшні причини, а ще й ч е р е з н а ш у в л а с н у н е-

дбалість до них. Громадянство не береть ся до праці в них загалом, забуває, що они істнують на сьвіті, навіть вкладок членьских не дають, і „Просьвіти“ одна за одною загибають на Україні. Така байдужність до громадскої справи значно страшнійша для українського руху, ніж усякі утиски з гори. Найсумнійше всього, що такий загальний занепад „Просьвіт“ настав в той саме час, коли потреба в них почуваєть ся настільки, що они почали виникати з осередку самого народа, як от на Катеринославщині. Тут би тільки інтеліґенциї нашій і братись до праці, а она, наче зневірившись в просьвітяньскій діяльности відкидаєть ся від неї.

Правда, що утиски і перепони з гори часто перешкаджають сій діяльности, і не дають змоги розгорнутись їй, а в инших городах зовсім припиняють, як от в Одесі, Катеринодарі та Чернигові, або цілком не дозволяють (в Полтаві і Харкові), але не скрізь же оно так діє ся: в Києві та Катеринославі можна хоч дещо робити, а між тим в Катеринославі „Просьвіта“ фактично зникла, а в Києві стоїть на шляху до занепаду. Про житє їх в инших городах деколи чутно, що там уряджено виставу, а там — концерт з „безперестанними танцями“, та й усе... Невже таки житє „Просьвіти“ в тім тільки й мусить проявляти ся, щоби уряджати „артистичні“ справи?... В деяких городах „Просьвіти“, з часу заснованя їх, було поставлено так, що просьвітяни тільки те й робили, що грали на театральній сцені, співали та танцювали, і сим »веселим« житєм довели свої інституциї до загину. Тепер они самі, мабуть переконались в небезпечности такої постанови діла, бо „артистична“ (коли можна прикласти до неї таку назву) діяльність приваблює до „Просьвіти“ непевні елементи з громадянства, иншим разом такі, що не мають нічого спільного з українством, — переконались, та вже пізно — від „Просьвіти“ осталась тільки назва одна. Кажуть, що они мусїли брати ся до „артистичних“ справ ради материяльного прибутку — однак сього прибутку не вистачало навіть на те, щоб удержувати помешканє і »Просьвіти« згинули, бо недобра чутка йшла про них в громадянстві і порядні люди відкинулись від них. Небезпечна ся „артистична“ діяльність її найпродуктивнійша від усїх инших, і тим жальше, що она похитнулась. Може она з часом виправить ся, але тепер не почуває ся в неї твердої сили, материяльне становище безрадісне, і страшно за її будучність...

Хоч і радісно чути, що „Просьвіти“ народжують ся в осередку самого народа, алеж без участи інтеліґенциї не проживуть они довго, або перевернуть ся у щось инше, бо народ неосьвічений не може просьвітити сам себе. Треба надати їм сили осьвітою, знанєм справи і материяльною допомогою, а се все в руках інтеліґенциї і заможного україньского громадянства. А тож прикро було читати в „Раді“ (ч. 247) у звідомленю про загальні збори мануйлівскої »Просьвіти«, що »рада товариства, бажаючи яко мога скорійше скінчити будинок, зверталась до деяких институций і окремих осіб за допомогою але скрізь її або відмовлено, або не звернено ніякої уваги“. Хибаж се не сором для заможних катеринославских Українців, або хоч і для місцевого земства?!

— —

Зі всїх тих відомостий, що подав я вам сегодня, ви бачите, що, хоч не весь загал народа, а поки що — десятки та сотні з него жадають сьвіта на рідній мові, жадають страви »нагодувати і розвеселити душу«, а як „нагодують ся“ они, то з тих десятків та сотень народять ся тисячі і міліони... Ходімож, панове, на зустріч тим жаданям, не гаймо марно часу — нагодуємо їх!...

Л. Жебуньов.

---

*) Автор листа не знає, що его прохане уже виконане не „Просьвітою“, а приватними людьми.

Полїтичний огляд.

Австро-Угорщина.

Зближенє парляментарних сторонництв наслїдком ухваленя внесеня п. Штельцля уважають загально певною поправою парлям. положеня, однак всї дневники зазначують, що булоб ще передчасно запевняти про можливість законодатної роботи. Багато ще перепон треба буде усунути, багато недовіря обопільного розвіяти, щоби дійшло до справдешнього порозуміня, а відтак і до вельми трудної розвязки национального питаня.

Вправдї чеські радикали намагають ся залякати Слав. Єдноту і відвести її з дороги до порозуміня погрозою, що они виступлять з Єдноти, одначе колиб лише весь опір обмежав ся до сеї нечисленної громадки, а не мав помочи ще й з иншого боку, то можнаб легко собі з ним дати раду. Загально думають, що лекше буде довести до порозуміня в комісиї, де всеж спокійнїйше відбувають ся наради, як в повній палатї. Положенєм витвореним наслїдком ухваленя внесеня п. Штельцля занимала ся також рада мінїстрів в суботу.

Тимчасом б. мінїстер др. Ґессман на вічу в Oberhollabrunn висловив погляд, що в Австриї нема що думати про парляментарну розвязку национального питаня, бо годї в Австриї довести до порозуміня на национальній основі. Державна рада не має тої сили, щоби полагодила национальне питанє, для того в інтересї национального мира і удержаня держави повинна розвязка национального питаня послїдувати авторитативною дорогою, а се давало би найпевнїйшу поруку, що нїмецкому народови признано би відповідну вагу его історичному становищу і его сьвідченєм для держави.

Про послуханя д-ра Векерлього і ґр. Тисси у монарха потверджують угорскі дневники те, що ми вже вчера писали, що нїчого ще не рішено, а послуханя сї мали тілько інформацийний характер. Pester Lloyd запевняє, що ґр. Тисса дораджував цїсареви зєдиненє сторонництв на основі угоди з 1867 р. за цїну військових уступок, що монарх чув уже стілько разів. Бачність усїх тепер звернена на дальші послуханя в сїм тижнї, на які передовсїм має бути покликаний др. Люкач а за ним і инші угорскі парляментарні і позапарляментарні полїтики.

„Pesti Ujsag“ звіщає з певною засторогою, що угорске пересиленє має бути полагоджене в найблизшім часї і що цїсар 2. грудня бажає дати Угорщинї одвічального мінїстра-предсїдника або реактивованєм д-ра Векерлього, або покликанєм позапарляментарного державника імовірно Куен-Гедерварого, котрий мав би полагодити пересиленє виборчою реформою в напрямі рівного і загального права виборчого.

Заграниця.

Між Грециєю а Туреччиною наступило знов напруженє відносин. Турецкий посол в Атенах Уабі-бей і військовий командант в Прівіда доносить з Монастира, що Греция робить великі приготованя в Тесалїї і на турецкій границї. Причиною нового погіршеня відносин є очивидно знов давний предмет спору поміж обома сусїдними державами: Крета. З Канеї доносять до Daily Mail: Кретийцї постановили рішити судьбу острова в сей спосіб, що хотять вибрати своїх послів до нового грецкого парляменту. Очивидно здають собі они справу з небезпеки, яку потягнув би за собою подібний поступок, а навіть числять на можливість війни між Грециєю а Туреччиною. Є виключеним, щоби Греция не приняла послів, а кретийскі дипльоматичні круги є того переконаня, що опікунчі держави не позволять Туреччинї доходити своїх суверенних прав з оружиєм в руках. В кождім разї задумують виставити 40.000 людий.

В турецкім парляментї відбула ся розправа над інтерпеляциєю Муфіда в справі бесїд болгарских мінїстрів Малїнова і Папрікова на собраню та в справі балканьского союза. Мінїстер заграничних справ Ріфаат-баша заявив, що текст бесїд болгарских мінїстрів досить відмінний від тексту, поданого в неурядових дневниках та що уступи, о які ходить, звучать в правдивім текстї бесїд дещо лагіднїйше. Ще перед внесенєм інтерпеляций заявив мінїстер болгарскому послови і правительству, що сї бесїди можнаб вважати вмішуванєм до внутрішних справ Туреччини, а се не причинилоб ся до улекшеня скріпленя добрих відносин між обома державами, якого бажає собі Болгария. Ріфаат піднїс дальше, що Туреччина рішучо не допустить до якого небудь вмішуваня у внутрішні справи і додав, що в останних часах відносини до Болгариї є досить вдоволяючі та є надія, що ще більше поправлять ся. Що до балканьского союза, то про него була бесїда вже нераз. Туреччина поводить ся справах, які дотикають еї теперішности і будучности вельми чуйно і осторожно. Не бачить она одначе нїяких признак, які віщувалиб повстанє такого союза. Отже зовсїм злишне виступати проти чогось, чого можна лише здогадувати ся. Муфід забрав знов голос в справі балканьского союза та в справі поголосок, що сербский мінїстер заграничних справ Мильованович відносив ся до держав в справі Новобазару. В довгій розправі критиковано вельми становище Болгариї і пояснювано зміну становища славяньского сьвіта від хвилї вїзду в Раконїджі. Мінїстер Ріфаат забрав знов голос і відпер закид, зроблений одним з послів, що Росия попирає і вооружує Чорногору, яко нечуваний (!). Великий везир подав до відома, що Мильованович назвав поголоски що до Новобазару зовсїм невірними. Великою більшостию дав парлямент кабінетови повновласть, держати ся своеї дотеперішної полїтики.

З Мелїлї наспіла официяльна вість, що Іспанцї заняли без нїякого опору зі сторони Кабилів гору Атлятен в области Бенїбу—Іфрор. Они укріпили її, опанувавши в сей спосіб цїлу область, бо ся гора є свого рода ключем до сухопутних і водних доріг в цїлій околицї. Від сеї хвилї підлали ся всї племена Ґеляя Іспанцям безусловно. Укріпленя на занятій горі мають бути получені шанцями з иншими укріпленями Іспанців, через що опанують Іспанцї цїлковито сю часть области Ріфу, в якій ведуть ся воєнні операциї. Мінїстер-президент Мофет заявив, що Іспанія осягнула через сей успіх свою остаточну цїль і що походу не буде дальше розширяти. І так буде мала Іспанія досить до роботи, щоби за вести цивілїзацию на здобутій просторони 400-кільометрів.

Просимо відновити передплату.

Новинки.

— **Календар.** В середу: руско-кат.: Плятона муч.; римо-кат.: Елеґія. — В четвер: руско-кат.: Авдия; римо-кат.: Бібанни.

— **З житя „Просьвіт“ на Україні.** Мануйлівска „Просьвіта“. Дня 14. листопада в столовій нижне днїпровских ваґонних майстерень відбулась лекция д. Дорошенка, уладжена мануйлівскою »Просьвітою«. Се була перша з цїлого ряду его лекций з історії україньскої лїтератури. Програма лекциї була така: 1) Творчість на народній україньскій мові XVIII. в. 2) Попередники І. Котляревского: Климовский, Лобжевич, Пузина. 3) І. Котляревский, его житє і творчість: „Енеїда“, „Наталка Полтавка“, „Москаль чарівник“, „Ода до князя Куракина“. 4) Национально-громадске значінє поезиї Котляревского і его вплив на сучасних україньских письменників. — Не зважаючи на те, що вступ на лекцию був платний і що одночасно з лекциєю „Просьвіти“ місцевий клюб теж уладив лекцию на таку модню тему, як „Любовь и бракъ“, — на лекциї „Просьвіти“ було більше 200 слухачів переважно робітників, селян і учеників. Отже виходить, що ся »Просьвіта« має під собою певний ґрунт, де можуть з лихвою вродити зернята, посїяні нею, треба тілько уважнїйше ставити ся до такого дїла, пильнувати, щоб по змозї вдоволити хоч найпекучійші потреби наших людий. На жаль першу лекцию довело ся владжувати на скоро. Діставши згоду Д. Дорошенка і Д. І. Яворницкого читати лекциї, впорядчики кинулись за дозволом. Як і треба було сподївати ся — се затягло час. Поки вийшов на дв. лекциї дозвіл, Д. Яворницкий читати відмовив ся до 23. листопада, зсилаючись на брак часу. Отже довело ся его лекцию відкласти на невідомий час, хоч між людьми вже було оповіщено про лекцию з чарівним лїхтарем і на таку цїкаву тему, як »житє запорозких козаків«, люди нетерпляче чекали її, але довело ся її замінить лекциєю Д. І. Д—ка. Призначивши лекцию Д. І. Д—ка на 14. листо-

пада, впорядчики зразу не повідомили єго, а повідомили аж 13. вечером. Лекциї з істориї україньскої літератури корисні тілько для тих, хто хоч трохи знакомий уже з україньскою літературою. Для мануйлівских же слухачів — найкориснїйші булиб лекциї з економічного питаня як от про кооперацию; з робітничого — як от обезпеченє робітників; з історииї України в дуже популярнім викладї; про житє инших народів: про їх відродженє, склад, національність, державний устрій, взаємні відносини, просьвіту; про боротьбу з пияньством. Лекциї з історииї літератури красше всього читати разом з якою небудь із висше згаданих лекций; таким чином булиб вдоволені і зовсїм несьвідомі і більш менш сьвідомі Українцї, які є не тілько між робітниками, а й селянами. Дуже потрібні лекциї про »Просьвіти“: історня, значінє, користь „Просьвіт“ в Галичинї і у нас, відносини до „Просьвіти“ селян в Галичині і у нас і т. ин. Літ.-бібл. секция в Мануйлівці має на думці звернутись з такою просьбою до Д. Д—ка щоби він в близькому часї прочитав лекцию на сю тему, щоби зпопуляризувати нашу „Просьвіту“ в очах мало сьвідомих робітників і селян. Висше було згадано, що на лекциї були між иншим і ученики. Се зявище дуже приємне. Ученики, се найкрасший ґрунт, де можна буде працювати „Просьвітї“, розбуджувати в малих синах України самосьвідомість, любов до свого рідного. Для сього наша „Просьвіта“ повинна уладжувати для таких учеників читаня з чарівним ліхтарем і звичайно, на відповідну тему.

Т. М.

— **Вістки з півн. Америки.** Якийсь Петро Кирилюк розвідував ся у мексиканьского правительства про переселенчі відносини в Мексику. Єму донесено, що кольонїзациєю в Мексику займає ся один Українець, що земля там добра, а правительство крім дарової землї уділяє позачки на загосподарованє поселенця. Д. Кирилюк радить вислати до Мексика двох відпоручників і єсли би виявило ся, що сей край надає ся для кольонїзациї Русинів, справити туда руских переселенців. — В Пітсбурґу завязано комітет під проводом о. М. Стефановича, який збирає датки на удержанє приватної рускої ґімназиї в Рогатинї. — В Манчестер є до 450 руских душ. Перед двома роками поставили церкву, а тепер отворили при церкві руску школу для дітей і курс для старших неграмотних, яких записало ся 18.

— **Що значить „гаразд“?** „Діло“ доносить, що в виділовій школї Конарского у Львові учениці IV. кляси запитали учительку рускої мови п. Ядвіґу Бачиньску, що значить слово „гаразд“. Учителька відповіла: „to takie małe przekleństwo“. І чого така учителька може навчити своï учениці, єсли сама рускої мови не розуміє?

— **Перші кроки.** З днем 1. листопада с. р. бувший комісар львівскої поліциї п. Лукомский обняв директуру поліциї в Станиславові. Новий директор розпочав свою службу від того, що засуспендував чотирох поліцийних аґентів, які стояли в змові із станиславівскими злодіями і ділили ся з ними добичею. Засуспендовані будуть потягнені до судової одвічальности.

— **З Карльсбаду.** Редактор будапештеньскої „Недѣл-ї“ пише в своїх споминах з подорожи до Карльсбаду, що тамошний маґістрат дуже легко увільняє бідних від оплати за уживанє вод і за музику, єсли внесуть наперед письменну просьбу, а малу часть бідних принимає до закладу для убогих, де за дуже малу платню дістають помешканє і цїлковите удержанє. Того року був там один галицкий сьвященик, котрий за помешканє і харч платив 72 К місячно. Щоби до сего закладу дістати ся, треба вже з початком року подати просьбу до маґістрату Карльсбаду. Найбільші уступки дістають народні учителї і взагалї ті, що занимають ся наукою, бо в Чехах учителї мають велике поважанє.

— **Арештованє кадета-шпіґуна.** Оноді арештовано на российскім кордонї коло Бродів кадета краєвої оборони, В., який хотів дістати ся до Росиї. При арештованім мали найти докази шпіґуньства в хосен Росиї. Арештованого замкнено в ґарнїзоновій вязниці у Львові. Єго знали у Львові з гулящого житя і з натяганя шансонїсток на грошеві дарунки, які відтак пропускав з иншими дівчатами.

— **З гумористки.** Одна з часописий доносить, що три дирекциї зелїзниць в Галичинї потребують від 1. січня 1910 р. около 15 мілїонів білетів а тимчасом львівска друкарня зелїзнича може до того часу виготовити лише три мілїони штук. Львівска дирекция зелїзниць звернула ся проте до Відня і Праги о поміч, але дарма, бо і там не мають часу. Зателеґрафовано до Берлїна — нема часу. Аж печатня з Хемніц в Прусах згодила ся доставити до 1. січня 10 до 12 мілїонів білєтів. В тій справі виїхали вже до Хемніц два урядники зелїзничі, щоби заключити умову. — При бойкотї пруских товарів будуть в Галичинї їздити прускими білєтами.

— **Русини в Румунії** Коло місточка Герцу в Румунії 3 милї від Серету має мешкати більше число Русинів, особливо в селах; Баєнешті, Маморніца і Риґорози, котрі там завандрували уже давно з Галичини з околиць Тернополя чи Перемишля і ще доси уживають дома рускої мови. Близших відомостий можна би правдоподібно довідати ся у начальника села Ґоґолини, почта Бояни, котрого родичі мають походити з тих околиць або у п. Ковцуна, учителя в Синівцях долїшних коло Серету.

— **Нові польскі середні школи основані в вересні 1909:** а) державні: реальна школа в Раві рускій; управитель Бронислав Духович, з І. шк. р. у Львові, в 2 відділах 64 учеників, рим.-кат. 34, гр. кат. 22, прот. 1, жидів 7; Поляків 41, Русинів 22, Німець 1; — реальна школа в Тарнобжеґу; управитель Станїслав Собіньский з III. шк. р. в Кракові, всїх учеників 51; рим.-кат. 49, гр.-кат. 1, жид 1, всї народности польскої, окрім одного, котрий вписав на родоводї народність жидівску; ґімназия в Березові, управитель Станїслав Пайонк з ґімназиї в Яслї, всїх учеників 72; рим.-кат. 68, гр.-кат. 1, жид. 3, Поляків 71, Русин 1; — ґімназия в Городку, управитель: др. Юлїян Крайнер з IV. ґімн. в Кракові, всїх учеників 107, рим.-кат. 62, гр.-кат 34, жид. 11; Поляків 68, Русинів 33, Німців 6; — ґімназия в Камінці, управитель Станїслав Шарґа з І. ґімн. в Станїславові, всїх учеників 114, рим.-кат 53, гр.-кат. 46, жид. 15, Поляків 70, Русинів 44; — б) приватні: ґімназия в Борщеві, заложена стараньєм місцевого „Товариства середної школи“, котрого предсїдателем є Тадей Чарковский Ґолїєвский. За заохотою Ради шкільної краєвої заведено пробу коедукациї; 46 хлопців і 10 дівчат; — ґімназия в Городенцї, всїх учеників 49; 17 Поляків, 1 Русин, 31 жидів; — ґімназия в Кутах, ім. Казимира Великого, заснована T. S. L. До 2 мужеских відділів І. кл. принято 52 учеників: рим.-кат. 17, вір.-кат. 8, гр.-кат, жид. 26, Поляків 45, жидівскої народности 7. До 1 женьского відділу принято 41 учениць, рим.-кат. 8, вір.-кат. 6, гр.-кат. 2, жид.; 25 Польок 38, жидівскої народности 3. Окрім тих шкіл, засновано ще польскі ґімназиї в Гусятині, Копичинцях і Чорткові і утраквістичні в Рогатині (72 учеників) і Яворові (44 учеників), жіночу ґімназию в Яслї і учительскі семінариї в Золочеві і Копичинцях. До державної середної школи слюсарскої в Тернополї, яку отворено попередного місяця, вписало ся 34 учеників в тім 14 Русинів. — („Muzeum“ за падолист).

— **Нещаслива пригода на зелїзници.** Із Станиславова доносять: Тамтої недїлї на шляху зелїзниці Станиславів-Гусятин зараз побіч стациї Олешів стала ся нещаслива пригода. Підприємець похоронний Феликс Маєр із Станиславова вислав караван запряжений в пару великих, красних коний до Бучача в цїли перевезеня тїла номершого там учителя Тавбера. Коли караван вертав назад і переїздив через незамкнену тодї рампу побіч стациї Олешів около 9. год. вечером, наїхали на него дві машини зелїзничі. Наслідки удару були страшенні: караван розбив ся на дрібні кусні; оба конї покалїчили ся і поломили собі ноги і ребра так, що їх треба було на місци добити. Візника Климентия Дрогомирецкого покалїчило дуже тяжко, так, що єго в грізнім станї відставлено до шпиталю. Дві инші, що сиділи в каравані, лиш якимсь чудом уратували житє потерпівши лиш легке потовченє.

— **Замах на ґенерала** З Парижа доносять, що там вистрілив оноді один Альжирець кілька разів із револьвера до ґенерала Веранда, команданта сеньского департаменту. Ґенерала лише тяжко ранено, бо атентат задля незручности не вдав ся. Атентат був виміреннй, як доносять, на міністра війни, до якого Веранд дуже подібний. Злочинець називаєсь Робін Ендельзін, признав ся при переслуханю, що сей замах уложив він з мести за те, що єго віддалено з військової служби, бо він робив на офіцирів доноси в справі їх службових неправильностий.

— **Арештованє аґентки торговлею живим товаром** З Чернівцях арештовано Рожу Ґлязерман з Галичини, одну з найбільших торговельниць дївчатами. Ґлязерман вивезла багато дівчат до Хін і Японії, а оноді виправляла до Хін 18-лїтну дівчину з Черновець. При арештованій найдено 5.000 К, 5.000 рублїв і 1.000 марок.

— **Торговля дівчатами.** В останиих часах доносять часописи щораз то нові вістки про арештованя аґентів торговлею дївчатами, яких они забирають до публичних домів розпусти. Погана ся торговля найбільше розширена в Америцї, де протягом одного року звербовано більш чим 15 тисяч дівчат з цїлого сьвіта, з межи ними опинилось там чимало і наших дівчат. Перед сею страшною торговлею звертаємо увагу тих родичів, що висилають без опіки свої дїти, а особливо дївчата, чи то до Америки, чи то до Прус, чи взагалї за границю. Як така невинна, несьвідома дївчина дівчина попаде ся такому поганцеви-аґентови в руки, так пропала на віки. Треба знати, що торговля дівчатами зорґанїзована незвичайно спритно, а аґенти домів розпусти знаходять ся в кождій пристани, там де всїдають і висїдають еміґранти. Часто удають они своякїв або мужів, щоби тільки самітним дівчатам улекшити вступ на американьску землю. Родичів тих дївчат обманюють звичайно аґентки, котрі відповідним виступом і поведенєм старають ся викликати переконанє, що з добродїйности заощікують ся їх будучностию. Звичайно не забирають они дївчат сейчас тільки прирікають написати, коли мати муть для них „гарні вигляди“. Відтак приходять листи і гроші на дорогу, а в листї представлені дівчатам ріжні корисні посади. Родичі дївчат переконані про чесність мнимих „добродїйок“, обманюють нераз урядові орґани, щоби тільки своїм дочкам улекшити еміґрацию. Доля, яка стрічає їх дїтей, загально відома. Дївчата забирають до домів розпусти, відбирають їм все, що мають і роблять їх невільницями так, що вже ніяк з такого дому не годні видістатись. Много дівчат зі страху і сорому тратить усяку надію, щоб коли небудь знов побачити ся зі своїми. Они не мають також одежі до виходу і з тої простої причини звичайно не можуть утечи. Здавити торговлю дївчатами можна би тільки в той спосіб, колибвже з дому не пускали їх родичі без певної опіки. Далї треба особливо сільскій людности представляти наглядно, на яку небезпеку наражені молоді дївчата, що виїзджають з дому без опіки людий, нанкотрих можна би спустити ся. Власти повинні з найбільшою увагою недопускати до еміґрациї молодих женщин, коли не мають цїлком певних запевнень, що до їх будучности. Наші власти, а в першій мірі міністерство справ внутрішних видало вже відповідні зарядженя до краєвих властий, щоби сю погану торговлю дівчатами.

— **Нещаслива пригода воздухоплавців** В Хорватиї коло місточка Сіссек найдено під лїсом смертельно раненого архітекта Гуґона Франке, а о кільометр дальше неживого д-ра Більгельма Брікмана з розторощеною головою. Франке небавком також помер. Недалеко найдено також подертий бальон. Як потім показало ся, оба воздухоплавцї виїхали з Берлїна і плили за вітром в полудневім напрямі. На горах Карсту бальон почав опадати і розторощив ся о скали. Архітект Франке належав до фаховців бальонових, а др. Брікман 34-лїтний мужчина, пустив ся був тодї перший раз у воздушну подорож і переплатив єї житєм. Найдено єго неживого з завязаними хустиною очима.

— **30 мілїонів долярів спадщини.** В Тексах, в півн. Америцї, помер недавно жид Ізаак Ґлїнценштайн, полишаючи 30 міл. долярів спадщини. Российский консулят візвав тепер кревних помершого в Здуньскій Волї коло Варшави, щоби зголосили ся по спадщину.

— **Спростованє похибки.** У вчерашнім числї в новинцї п. з. „Побіда при виборах“ (в Бібрцї) має бути: „16 голосів, які упали на польско-кацапску листу“.

Оповістки.

— **З Дрогобича.** Заг. збори „Бурси св. Івана Хрестителя“ відбудуть ся дня 8. грудня о 3. год. в „Рускім Касинї“.

— **Зі Снятина.** Заг. збори „Шкільної Помочи“ відбудуть ся дня 12. грудня о 6. год. в „Боянї“.

— **З Тлустого.** Надзвич. заг. збори „Повіт. тов-а кред.-господ. Народний Дім“ відбудуть ся у власнім льокалї дня 16. грудня о 1-ої зглядно о 2-ої год.

— **З Копичинець.** Заг. збори тов-а Руского Нар. Дому „Воскресеніє“ відбудуть ся дня 11. грудня о 12. годинї.

— **Відзначенє.** Цїсар надав професорови ґімн. в Коломиї Мих. Кусьоновичови, з нагоди перенесеня єго в стан супочинку титул шкільного радника.

— **З зелїзниць.** З днем 1. листопада с. р. отворено перестанок Дора на шляху Станиславів-Керешмезе також для дрібних посилок аж до 500 кґр. з виїмкою живих звірят і материялів вибухових.

З днем 15. листопада с. р. передано до прилюдного ужитку зелїзницю льокальну Берґамет над Серетом-Лопушна з перестанками і ладівнями Межиброди, Арґін і Лопушна. Від 1. липця до 31. серпня кождого року отворені будуть згадані перестанки і ладівнї також для руху особового і пакункового.

З днем 5. жовтня с. р. отворено перестанок Баудорф на шляху Дзєдзїц-Живець поміж стациями Чеховіце і Більск.

— **Комісия інформацийно-лекцийна** приймає зголошеня лекций і занять у Львові і на провінциї. Товариство буде старати ся поручати самих солїдних товаришів. Адреса: „Академічна Поміч“ у Львові, Зиблїкевича 3.

Посмертні † оповістки.

— **Киприян Ґодебский,** славновісний різьбар польский, ур. у Франциї 1835 р., умер сими днями в Парижі. Був він якийсь час професором Академії штук в Петербурзї, де по собі лишив чимало творів різьби а відтак переніс ся до Варшави, де находять ся також єго творчости памятники Монюшка і Міцкевича. На останку

поселив ся в Парижі, де оставав до смерти. Для Кракова виконав він памятник Коперніка (в подвірю Ягайл. Бібліотеки) а на замовлене пок. Константина Володковича памятник Ол. Фредра перед міским театром. У Львові находить ся памятник его роботи ґр. Аґенора Ґолуховского, а останним его твором є бюст Тараса Шевченка, прегарно виконаний на замовлене пок. К Володковича і вижидає лише призначеня місця у Львові, щоби можна его уставити. В покійнім Ґодебскім втратила штука великого і заслуженого артиста. Нехай земля єму пером!

Наука, штука і лїтература.

— **Ще до двісталїтного ювілею Димитрія Ростовского (Туптала)** подає „Рада“ статю „До істориї українськоі мови“.

З приводу двохсотлїтних роковин смерти Димитрія Ростовского вчені заговорили про его лїтературні праці.

Народившись на Україні, бувши сином макарівского сотника київского полку Сави Григоровича Туптала, Димитрій вчив ся в київскій колеґії і потім до 50 лїт свого віку прожив на Україні. Тут виробив ся его сьвітогляд, тутже написав він і більшу половину своєї головної праці „Житія сьвятих“ („Четьи минеи“). Він був видатним представником української просьвіти та української лїтератури. Після того, як Петро I викликав его до Москви і наставив митрополитом в Ростові, Димитрій став провідником українскої осьвіти і в Московщині. Твори его дуже широко розходили ся серед народа.

На Україні Димитрій працював більше 30 років. Він займав, між иншим, посаду офіцияльного проповідника спершу при чернигівскому архієп. Лазарі Барановичу, а потім коло гетьмана Самойловича.

За сей час говорив він дуже багато проповідий, але до нашого часу дійшло їх не богато, особливо, як порівнати з числом проповідий, виголошених в московскій Росиї, де він прожив всего тільки вісім років. Більшість проповідий Димитрія, виголошених на Україні, мабуть загубило ся. Ми знаємо їх всього тільки вісім, та й то до останнього часу они були відомі тільки в перекладі на славяньску мову.

Праці Димитрія Ростовского зазнали ориґінальної долї, що тісно сполучена з долею самого їх автора. Єго викликано було до Московщини, там его наставлено митрополитом, там его канонізовано і там він помер. Димитрій став сьвятим московским. Українське его походжене потроху почали забувати.

Теж саме стало ся і з его творами. Свої проповіди на Україні Димитрій Ростовский говорив українскою мовою. Такою ж мовою був написав він зпочатку і житя сьвятих; українскоюж мовою було і видруковано їх ще за житя Димитрия. Але згодом, після его смерти, за Елизавети Петровни, підправлено зміст і мову житій сьвятих і в такому виглядї друковано було їх багацько разів. Той факт, що „четьи минеи“ з початку написано і видруковано українскою книжною мовою, зовсім забули.

Такаж сама доля судила ся і его українським проповідям. При першому виданю творів сьв Димитрия 1786. року за Катерини II проповіди его перекладено на славяньску мову і в такому виглядї друковано їх і в другому і в третьому (1837. р.) виданях.

Тепер же, з нагоди двох сот лїт з дня смерти Димитрія Ростовского, відомий громадський діяч і збирач рукописів А. А. Тітов (у Ростові Великім) видав „Проповѣди святителя Димитрія, митрополита ростовскаго на украинскомъ нарѣчіи“ (IX+134 стор.). Всї ті проповіди взято з рукописів, що А. А. Тітов пожертвував Імператорскій публичній бібліотецї, і провірено по багатьох списках, між иншим, за допомогою відомого знатока старої українскої лїтератури професора київскої духовної академії Мик. Івана Петрова.

Проповіди Димитрія Ростовского на українскій мові мають звичайний для XVII століття схолястичний характер. Через штучність викладу їх трудно тепер зрозуміти та, можна гадати, що й сучасники проповідника не дуже то їх розуміли.

Значінє для науки проповіди Димитрия Ростовского мають не через зміст свій, а через мову, ту письменницку українську мову, яка, поступово розвиваючись і вбираючи у себе все більше народних елементів, витворила нарештї лїтературну мову Котляревского.

З сього погляду вивченє творів Димитрія Ростовского на українскій мові має великий науковий інтерес і тому на виданє его „Проповѣдей на украинскомъ нарѣчіи“ не можна дивити ся инакше, як на цїнне наукове придбанє.

Мик. Василенко.

Телеґрами

з дня 30. листопада.

Мелїля. Провідники двох племен піддали ся ґен. Марінї і заявили свою поміч при утвореню армії до здавленя ворохобнї.

Будапешт. Ґр. Стефан Тисса по конференциї з близшими приятелями політичними узнав своє посланництво за покінчене і виїхав до своїх дібр Зунк.

Петербург. Фінляндский сенат дістав царский указ щоби зарядив знесенє найвисшого фінляндского воєнного трибуналу.

Розклад зелїзничих поїздів

важний від 1. мая 1909.

До Львова приходять з	рано	перед пол.	по пол.	вечер	в ночи
Кракова	5·50	**8·55**	**1·30**	5·45	9·50
Кракова	7·25	9·50	—	**8·40**	**2·30**
Тарнова	—	—	1·10	—	—
Підволочиск	7.20	12·00	**2·15**	5·40	10·30
Черновець	8·05	—	**2·05**	5·58	9·30
Черновець	—	—	—	**6·40**	**12 20**
Станиславова	5·45	—	—	—	—
Коломиї.	—	10.20	—	—	—
Стрия	7·29	11·45	4·25	—	11·00
Пустомит	7·29	11·45	4·25	10·15*	11·00
Самбора	8 00	9·57	2·00	—	9·00
Любіня	8·00	9 57	2·00	9·00	11·45*
Рави рускої	7·10	12·40	4·50	—	—
Янова	8·05	1·15	5·00	9·25	10·10†
Брухович	7·10	10·05А	1·48Б	4·50	8·20
Брухович	8·15	12·40	3·27В	5·30Г	9·35В
Зимної води	5·50	7·25	1·10	5·45	9·50
На Підзамче:					
З Підволочиск	7·01	11·40	**2·00**	5·15	10·12
„ Бродів	7·01	—	**2·00**	5·15	10·12
„ Курович	—	—	11·19	—	9·39
„ Винник	8·07	—	11·19	3·26	9·39

Зі Львова відходять до	рано	перед пол.	по полуд	вечер	в ночи
Кракова	3·50	**8·25**	**2·45**	**7·00**	11.15
Кракова	—	8.40	6·12	7·35	**12·45**
Ряшева	—	—	3·30	—	—
Підволочиск	6·20	10·40	**2·16**	8·00	11 10
Черновець	6·10	9·35	—	—	10 38
Черновець	—	**9·10**	**2·23**	—	**2·50**
Станиславова	—	—	2·50	—	—
Коломиї	—	—	—	6·00	—
Стрия	7·30	—	1·45	6 55	11·25
Пустомит	7·30	10·35*	1·45	6·55	11 25
Самбора	6·00	9·05	—	3·40	10·45
Любіня	6 00	9·05	2·15*	3·40	10·45
Рави рускої	6·14	11·05	—	—	11·35З
Янова	8 20	10·10	1·37†	3·40	6·30
Брухович	7.21	11·05	2·30В	5·50Г	8·34В
Брухович 6·14	9·00А	12·41Б	3·45	7·10	11·35З
Зимної води	3·50	8·40	3·30	7·35	11·15
З Підзамча:					
До Підволочиск	6·35	11·00	**2·31**	8·29	11·32
„ Бродів	6·35	11·00	**2 31**	8·29	—
„ Курович	—	7·13	—	2·52	—
„ Винник	5·44	7·13	1·30	2·52	—

ЗАМІТКА: Поспішні поїзди печатані товстим друком. — *) Лише в неділї і сьвята від 16/5 до 18/9. А) Лише в неділї і сьвята від 1/7 до 31/8. — Б) Лише в неділї сьвята від 1/6 до 30/9. — В) В неділї і сьвята а від 1/6 до 30/9 щодень.— Г) Щоденно від 1/7 до 31/8. — З) Лише в неділї.

Видає і відповідає за редакцию **Семен Ґорук.**

З друкарні В. А. Шийковского.